

Stemninger for glattceller: I det nye Østfold politihus har Elin

En flukt for lytteren

Ikke mye bass eller industrielle klanger, men hverdagsstemninger fra naturen, og inspirert av Brian Enos «Music for Airports». Elin Mar Øyen Vister har laget musikk for glattceller.

INTERVJU

Av Thomas Reinertsen Berg

Komponisten Elin Mar Øyen Vister sitter innelåst på ei glattcelle og lager musikk. Hun tester akustikken i det seks kvadratmeter store betongrommet, og er mildt fortvilet over de dårlige forholdene.

– Høytaleren her er en liten boks som er murt inn i veggene og bare beregnet på samtaler. Det kunne egentlig ikke vært verre, men det tekniske er egentlig uinteressant. Hva de som sitter her inne skal få, det er det viktige, sier hun.

Glattcella befinner seg på et jorde utenfor Sarpsborg, nærmere bestemt i politihuset på Grålum, et forblåst sted langs E18. Til dette nye bygget flyttet politiet i Østfold for et år siden. Nye, offentlige bygg skal ha kunst, og den statlige organisasjonen Koro – Kunst i offentlige rom – lurte på om politiet kunne være interessert i lydkunst. Det kunne de, og det er derfor Vister nå sitter her og eksperimenterer seg fram med rolige, lydmalende klanger blandet med opptak hun har gjort ute i naturen.

– De fleste som kommer inn hit er veldig stressa og slitne. Greier de å slappe av, vil de gjerne ha noe annet å tenke på, og jeg forsøker å skape andre rom i dette lille rommet, å tilby en flukt for de som sitter inne ved å gi dem noe som kan ta dem med ut, sier hun.

– Det er en enorm forskjell på dette rommet med og uten det lydverket jeg har laga.

Et etisk dilemma

Visters musikk for glattceller kan ved første øyekast virke som det motsatte av ting hun har gjort tidligere. Komponisten er deler av året bosatt på

Skomvær fyrstasjon på Røst, den ytterste, sørligste øygruppa i Lofoten, kjent for rikt fugleliv, og for fire år siden ga hun ut albumet «Soundscape Røst» – et forsøk på å dokumentere naturen der ute og hvordan den endrer seg.

– Joda, det er langt fra fuglefjell til glattcelle. Men dette er jo en slags hule, laget av betong, som er stein, så det er på sett og vis natur dette også, sier Vister, og spiller av lyder hun har tatt opp i en hule.

– Naturen har også akustiske rom.

Å lage et lydverk til glattceller var ikke noe hun kastet seg over. Hun mener det ville vært mer normalt for henne å engasjere seg i kampen mot myndighetenes overdrevne bruk av glattceller, en praksis som Norge har blitt kritisert for i mange år av både Amnesty, Advokatforeningen, FN's komité mot tortur og Europarådets torturkomité.

– Først måtte jeg diskutere med Koro om det i det hele tatt var noe poeng med å lage slik musikk. Deretter måtte jeg kunne stå inne for det etisk. Å snakke med politifolk som arbeider her, som sjøl er frustrerte over situasjonen og gjør sitt beste innafor de rammene de har, var interessant. Med åra har jeg vel kommet fram til at det enkelte ganger er best å jobbe innafor systemet, sier Vister.

Musikkterapi

Geir Aa. Willadsen er politioverbetjent og seksjonsleder for arrest- og transportseksjonen i Østfold. Han er den ved stasjonen som har samarbeidet mest med Vister.

– Jeg må ærlig innrømme at jeg var litt skeptisk da det ble foreslått å installere lyd-kunst. Hva var nå egentlig det? Politifolk vil nok helst ha ting de kan se på og ta på, sier han.

– Men som ansvarlig for resten er jeg opptatt av at vi skal være flinke til å ivareta mennesker. Før var det slik at yngstemann på stasjonen ble satt til å passe på cellene, for det hadde lavest status. De som satt der kunne liksom skylde seg selv. Nå er det et etablert fag, folk søker seg hit

FAKTA

Elin Mar Øyen Vister:

- Lydkunstner, komponist og DJ, født 1976. Bakgrunn fra kunstakademiet i Trondheim og det inter-skandinaviske Nordic Sound Art-programmet.
- Bosatt på Røst i Lofoten. Høsten 2011 ga hun ut albumet «Soundscape Røst» med en serie lydlandskaper fra hjemstedet, og i 2013 lagde hun lyd-atmosfærer til filmen «The Act of Killing» av Joshua Oppenheimer.
- Opptretter med improviserte solokonsserter og andre ganger sammen med kvartetten WeDoMagic.
- Aktuell med et kontemplativt lydverk til glattcellene i det nye politihuset i Grålum ved Sarpsborg.

ET ANNET PUBLIKUM: Elin Mar Øyen Vister

for å arbeide med arresterte. I forlengelsen av dette er lyd-kunst spennende. Også fordi politiet fra tid til annen får kritikk for bruk av arrest fra flere instanser. Vi er opptatt av å bøte på isolasjonseffekten for de innsatte, noe også Riksadvokaten påpekte i et rundskriv sist sommer. Lyd-kunst kan i så måte være et egnet tiltak.

Før han begynte i politiet arbeidet Willadsen, som også er utdannet sykepleier, hos akuttpsykiatrien ved Østfold sykehus. Der bygde de på et tidspunkt røykerommet om til et musikkrom.

– Å bruke musikk i terapeutisk behandling er vel gjort i århundrer. Vi satt i musikkrommet sammen med pasienter som var delvis maniske, og merket at mange roet seg, forteller han.

– Særlig dyrelyder hadde en beroligende virkning. Med denne bakgrunnen har han vært i stand til å gi Vister viktige innspill underveis.

– Vi lytter gjennom alt sammen for å unngå elementer de innsatte kan reagere på. Hun hadde blant annet laget et rolig parti der det brått kom inn en gapende fugl, og vi

skvatt skikkelig. Den må nok bort, sa jeg, for vi har folk som er både paniske og har paranoid trekk på glattcellene, så det må være helt ufarlig. Av samme grunn kan vi heller ikke ha med lyder av rennende vann, for da kan noen tro at cella fyller seg med vann, og vi kan ikke ha noe som trigger aggressive eller seksuelle følelser, sier Willadsen.

Helt streit

Vister har tatt innspillene til sette.

– Derfor har jeg latt meg inspirere av Brian Enos «Music for Airports». Det er ambient, det er ikke penetrerende, det er ikke et overgrep på noen som helst måte. Her er ikke mye bass eller industrielle klanger, lite dynamikk på grunn av de med svake nerver, men de streiteste tingene jeg har. Og fangene kan både justere volumet og skru det helt av. Det var en forutsetning for at jeg skulle gjøre dette.

Britiske Eno er musikeren mange anser som grunnleggeren av moderne bakgrunns-musikk, og den som fant på sjangerbetegnelsen ambient fra det latinske «ambire» som betyr «å omgi». Ambient må

Musikkhøgskolens symfoniorkester

Debussys «La Mer» og andre franske orkesterverker.

Eivind Aadland (dirigent)
Kristian Lindberg (klaver)
Stein Winge (regi)

Fredag 13. mars kl. 19.30, Lindemansalen

Lørdag 14. mars kl. 15.00, Lindemansalen

Norges musikkhøgskole
Norwegian Academy of Music

Slemdalsveien 11
Billetter i døren: 150/100/50
nmh.no/arrangementer

Mar Øyen Vister stått for lydkunsten.

har laget kontemplative lydbilder til de seks kvadratmeter store glattcellene.

FOTO: TONJE BARTNES ANDERSSON

ifølge ham være like interessant som lett å ignorere.

– Men her er et eksempel på noe jeg har med: Litt sang jeg tilfeldigvis fikk med på opptaket da mikrofonene lå ute i fjæra, sier Vister.

– Mikrofoner i fjæra?

– Ja. Når vannet trekker seg tilbake er det små bobler i sanda som sprekker, og det gir en ekstremt vakker, pipende

lyd som breker eller ei ku som rauter. Det er noe de fleste har hørt en gang i løpet av livet, det oppleves ikke som truende. Om man ikke har vært innelåst i et fjøs, da, sier hun.

Annen musikk

Lydverket til Vister skal ikke være enerådende inne på cellene. Hun har i tillegg laget ei spilleliste med musikk fra an-

fra Columbia University.

– Jeg har snakket med henne om den beroligende effekten musikk kan ha. Om den kan ha den samme effekten i et fengsel, utenfor en terapeutisk kontekst, vet vi ikke, for det er det ikke forsket på. Det ville vært ideelt om jeg kunne utviklet dette verket i samarbeid med noen innsatte, hatt en testgruppe, men det fikk jeg ikke. Det var for mange sikkerhetshensyn å ta til at det ble praktisk mulig. Det blir spennende å høre de første tilbakemeldingene fra de som har hørt det, sier hun, og legger til at også hun er oppvakt av hvordan lyd kan ha terapeutisk og beroligende effekt.

– En motorvei og en foss, for eksempel, har samme lydfrekvenser, men bare fossen har en beroligende virkning. Vi bærer fremdeles på bagasje fra den gangen vi var aper. Noe disse glattcellene har som ikke andre har, er et lite vindu helt øverst i hjørnet. Åh, så fint at det i hvert fall er vindu her, sa jeg første gangen jeg kom. Da fikk jeg vite at noen hadde forsøkt å knuse det bare noen dager før. Vi er dyr. Vi liker ikke å bli sperret inne.

musikk@klassekampen.no

” Jeg forsøker å skape andre rom i dette lille rommet, å tilby en flukt for de som sitter inne ved å gi dem noe som kan ta dem med ut.

lyd. En dag sang tilfeldigvis Anna, ei lokal venninne, mens hun gikk forbi mikrofonene. Det ble et veldig fint opptak som jeg bruker både slik det er og i en elektronisk bearbejdet form.

Ellers har Vister tatt med hverdagsstemninger fra Skjervøy, lyden av livet på en gård på Kjerringøy og i en urskog i Finland.

– De fleste naturlydene har jeg tatt opp i åpne landskap. De fleste slapper av når de går en tur i skogen. På noen av dem kan man høre en villsau

dre artister som skal spilles innimellom. Der finner vi navn som Arve Henriksen, Adjagas, Biosphere, Kate Bush, Cocteau Twins, Erik Satie, Brian Eno og Harold Budd, pluss litt folk i form av Emmylou Harris, Fleet Foxes og Gillian Welch.

– Tonaliteten hos disse andre går overens med min egen, tenker jeg. Det må ikke være noen dissonans, for det har de innsatte i seg allerede. Man skal kunne sove til det.

Vister har en kollega ved en doktorgrad i musikkterapi

VAKKERT: Åpningskonserten av den femtende utgaven av Kirkemusikkfestivalen fant sted i Oslo domkirke. **FOTO:** LAILA MEYRICK VELOUR

Kirkemusikk som brobygger

KIRKEKONSERT

André Campra:
«L'Europe Galante»

Skip Sempé (dir.),
Capriccio Stravagante.
Oslo domkirke, 6. mars

Det er vanskelig å forestille seg den klassiske musikkens historie uten kirken, og omvendt er det vanskelig å forestille seg en kirke uten musikk. Oslo Internasjonale Kirkemusikkfestival har i 15 år vist hva kirkemusikk kan være, og dessuten skapt nye uttrykk gjennom bestillingsverk og å legge til rette for samarbeidsprosjekter mellom musikere og sjangre.

Til åpningskonserten hadde de hentet inn det franske tidligmusikkensemblet Capriccio Stravagante under

” Ensemblet presterte fabelaktig kammermusikk, i en gjennomført og leken tolkning.

ledelse av Skip Sempé. De framførte André Campras «Det galante Europa» – som overhodet ikke er kirkemusikk.

Verket består av fem deler som handler om kjærlighet i forskjellige land. Det begynner med en dispuitt mellom Venus og Discordia, der den seinere hardnakket hevder at Amors dager er talte. Han er blitt bannlyst, og Discordia oppfordrer til at «utroskap og ekkel sjalusi brer seg overalt. Alle hjerter vil vi gjøre mistenksomme og redde». Men til sist er det Venus og Amor som triumferer. Verket hadde et underliggende politisk tema, under tegnelsen av fredstraktaten i Rijswijk i 1697, og relaterer dermed til årets festivaltema: *Musikk som brobygger*.

Ser man på mengden av barokkmusikk som blir framført i kirken, kan man tro at den har en særstilling i kirken. Selv om musikken er rent instrumental eller, som i dette tilfellet, har et verdenslig

og politisk formål, er det likevel som om det er noe kirkelig over den. Fader Bach skal ha skrevet SDG, *Soli Deo Gloria*, under alle sine komposisjoner, og kanskje er det slik at all musikk, og særlig barokkmusikken, er en evig lovsang til vår Herre?

Ensemblet er ypperlig. I barokken sto dansemusikken i en særklasse, og uansett hva temaet er for barokkmusikken, pleier det å svinge til tusen – i alle fall i en så gjennomført og leken tolkning som den til Capriccio Stravagante. De var elegante og virtuose, og presterte fabelaktig kammermusikk.

Legg dessuten til det uvanlige at sangerne behersket barokkstilen, noe som krever at de legger vekk den kontinuerlige tanken om skjønnssang, og isteden tenker mer retorisk og bruker vibrato mye mer sparsomt.

I går kveld spilte det engelske vokalensemblet Gabrieli Consort under ledelse av Paul McCreech på festivalen – igjen. De kan ta den

tidlige musikken enda et trinn lenger gjennom å leke mer polyfont, altså med alle stemmene, enn hva Sempé fikk til. Dessuten lytter de mer aktivt til harmonikken, og resultatet er noe som kun et av verdens aller beste tidligmusikkensembler kan prestere. I kveld synger Latvias radiokor med sin særegne stemmekultur, og i morgen er det «Draumkvedet»-urframføring. Og hvorfor ikke ta turen på søndag til en av fire kirker der festivalen står for det musikalske innholdet?

Det er bemerkelsesverdig at festivalen henter inn så mange internasjonale tidligmusikkensembler, men til neste år burde festivalen være bedre på å bruke de nasjonale krefte som finnes på feltet. Nå gratulerer vi imidlertid Kirkemusikkfestivalen med de første 15 årene og nyter musikk i de beste akustiske rom hovedstaden har å tilby.

Magnus Andersson
musikk@klassekampen.no